

O B S A H

1. ÚVOD	8
2. SVĚTELNÝ MIKROSKOP A JEHO MODIFIKACE	9
2.1. Základní údaje	9
2.2. Základy optiky	9
2.3. Odraz a lom světla	10
2.4. Disperze (rozklad světla)	11
2.5. Interference světla	12
2.6. Čočka a jiná optická tělesa	12
2.6.1. Čočky	12
2.6.2. Hranoly	12
2.7. Geometrie zobrazování spojnou čočkou	13
2.8. Hlavní vady čoček	13
2.8.1. Vada barevná - chromatická	13
2.8.2. Vada kulová - sférická	14
2.8.3. Vada astigmatická	14
2.8.4. Vyklenutí zorného pole	14
2.8.5. Koma	14
2.8.6. Distorze	14
2.9. Lupy	14
2.10. Složený mikroskop (optický refrakční mikroskop)	15
2.10.1. Základní údaje	15
2.10.2. Konstrukce složeného mikroskopu	15
2.10.2.1. Optické prvky mikroskopu	16
2.10.2.2. Osvětlovací zařízení	21
2.10.2.3. Mechanické části mikroskopu	21
2.10.3. Práce s mikroskopem	22
2.10.3.1. Světelný zdroj	22
2.10.3.2. Pokyny pro provoz mikroskopu	23
2.10.3.3. Pozorování imerzními systémy	24
2.10.3.4. Udržování a čištění mikroskopu	25
2.10.3.5. Závady a jejich odstranění	26
2.11. Speciální metody mikroskopování	28
2.11.1. Preparační mikroskop (stereomikroskop)	29
2.11.2. Cestovní mikroskop	30
2.11.3. Srovnávací mikroskop	30
2.11.4. Diskusní mikroskop	31
2.11.5. Inverzní mikroskop	31

2.11.6. Demonstrační a projekční mikroskop	31
2.11.7. Mikroskop pro televizní vysílání obrazu	31
2.11.8. Laserový mikroskop	31
2.11.9. Polarizační mikroskop	32
2.11.10. Fázový kontrast	34
2.11.11. Interferenční mikroskopie	37
2.11.12. Zástinová mikroskopie	38
2.11.13. Ultramikroskopie	41
2.11.14. Pozorování v ultrafialovém světle	42
2.11.15. Fluorescenční (luminiscenční) mikroskopie ...	43
2.11.16. Mikroskopie v infračerveném (IČ) světle	45
3. ZOBRAZOVÁNÍ MIKROSKOPICKÝCH OBJEKTŮ	45
3.1. Kreslení mikroskopických objektů	45
3.1.1. Kreslení z volné ruky	46
3.1.2. Kreslicí přístroje	46
3.1.2.1. Projekční zrcátko	46
3.1.2.2. Abbéův kreslicí přístroj a jeho modifikace ..	47
3.1.2.3. Oberhauserův kreslicí okulár	48
3.1.2.4. Kreslení na projekčním mikroskopu	48
3.1.2.5. Kreslení obrazu promítaného na papír optikou mikroskopu nebo mikroprojektorem	48
3.2. Mikrofotografie	49
3.3. Mikrokinematografie	50
3.4. Videozáznamy	51
4. MIKROURGICKÁ DOVYBAVENÍ MIKROSKOPU	51
4.1. Mikromanipulátory	51
4.1.1. Šroubové mikromanipulátory (Péterfiho)	51
4.1.2. Mikromanipulátory pákové	52
4.1.3. Mikromanipulátory klouzavé	52
4.1.4. Mikromanipulátory pneumatické	52
4.2. Mikrourgické nástroje	52
4.3. Pracovní postup při mikrurgii	52
5. PLASTICKÁ REKONSTRUKCE MIKROSKOPICKÝCH OBJEKTŮ	53
5.1. Mikroreliéfové a adhezivní preparáty používané ke studiu povrchu mikroskopických objektů	53

6.	MĚŘENÍ MIKROSKOPICKÝCH OBJEKTŮ	54
6.1.	Okulárový mikrometr (měřicí okulár)	54
6.2.	Objektivní mikrometr	55
6.3.	Jiné způsoby měření	55
6.4.	Měření hloubky objektů	56
7.	POČÍTÁNÍ MIKROSKOPICKÝCH OBJEKTŮ	56
8.	PŘÍPRAVA MIKROSKOPICKÝCH PREPARÁTŮ	58
8.1.	Nativní (čerstvé) preparáty	58
8.1.1.	Vitální barvení	59
8.1.2.	Preparáty povrchů mikroskopických objektů	60
8.2.	Příprava trvalých preparátů	61
8.2.1.	Fixace	61
8.2.2.	Základní fixační prostředky	61
8.2.3.	Fixační směsi	65
8.2.3.1.	Fixační směsi s etanolem	65
8.2.3.2.	Fixační směsi se sublimátem	65
8.2.3.3.	Fixační směsi s kyselinou pikrovou	66
8.2.3.4.	Fixační směsi s kyselinou chromovou	66
8.2.3.5.	Fixační směsi s chloroformem	67
8.2.3.6.	Fixační směsi s kyselinou osmičelou	67
8.2.4.	Odvápňování	71
8.2.5.	Výbrusy	72
8.2.6.	Trvalé preparáty podle způsobu zpracování	73
8.2.6.1.	Celkové preparáty a jejich uzavírací média ..	73
8.2.6.2.	Preparáty volných buněk	77
8.2.6.2.1.	Roztěrové a otiskové preparáty	77
8.2.6.2.2.	Roztlakové preparáty	78
8.2.6.2.3.	Základní hematologické metody	79
8.2.6.3.	Řezové preparáty	81
8.2.6.3.1.	Zalévání do parafinu (paraplastu)	81
8.2.6.3.2.	Zalévání do celoidinu	86
8.2.6.3.3.	Zalévání do celoidin-parafinu	89
8.2.6.3.4.	Zalévání do prostředí (médií) rozpuštěných ve vodě	90
8.2.6.3.5.	Řezání tkáňových bločků	92
8.2.7.	Barvení trvalých preparátů	100
8.2.8.	Molekulární struktura barviv	101
8.2.8.1.	Rozdělení barviv podle chromoforů	101
8.2.8.2.	Rozdělení barviv podle auxochromů	102

8.2.9. Způsoby barvení	102
8.2.10. Přirozená barviva	103
8.2.10.1. Barviva karmínová.....	103
8.2.10.2. Barviva hematoxylinová	103
8.2.11. Umělá barviva	105
8.2.11.1. Nitroso barviva	105
8.2.11.2. Nitro barviva	105
8.2.11.3. Azobarviva	105
8.2.11.4. Cyaninová barviva	106
8.2.11.5. Arylmetanová barviva	106
8.2.11.6. Xantenová barviva	107
8.2.11.7. Akridinová barviva	107
8.2.11.8. Azinová barviva	107
8.2.11.9. Oxazinová barviva	107
8.2.11.10. Thiazinová barviva	108
8.2.11.11. Antrachinonová barviva	108
8.2.11.12. Ftalocyaninová barviva	108
8.2.12. Na závěr o barvivech	108
8.2.13. Jiné způsoby zvýrazňování struktur	109
9. PŘÍKLADY METOD POUŽÍVANÝCH K BARVENÍ TOTÁLNÍCH, ROZTĚROVÝCH, OTISKOVÝCH A ŘEZOVÝCH PREPARÁTŮ	110
9.1. Gramova metoda (příklad regresivního barvení)	110
9.1.1. Postup při barvení suchých roztěrů	110
9.1.2. Barvení řezů (Gram-Weigertova metoda)	111
9.2. Barvení roztěrů eosinátem metylénové modře podle Maye-Grünwalda	112
9.3. Barvení eosináty metylénového azuru, violeti a modři. podle Giemsy (-Romanowského)	113
9.4. Panoptické barvení podle Pappenheima (kombinace metod podle Maye-Grünwalda a Giemsy)	114
9.5. Solný karmín podle Schuberga	114
9.6. Boraxový karmín podle Grenachera	115
9.7. Kamencový karmín podle Mayera	115
9.8. Harrisův hematoxylin	116
9.9. Ehrlichův kyselý hematoxylin	117
9.10. Mayerův kyselý hematoxylin - hemalaun	118
9.11. Heidenhainův železitý hematoxylin	118
9.12. Oranž-eosin-toluidinová modř podle Dominiciho (příklad sukcesního barvení)	119

9.13. Mannova rychlá barvicí metoda pro přehledné histologické řezové preparáty	120
9.14. Trichromatické barvení podle Malloryho	121
9.15. Trichromatické barvení podle Massona	122
9.16. Weigert van Giesonovo barvení	123
9.17. Barvení azanem	124
10. PŘÍKLADY SPECIÁLNÍCH METOD POUŽÍVANÝCH KE STUDIU BUNĚČNÝCH ORGANOIDŮ	127
10.1. Buněčné jádro	127
10.2. Průkaz mitochondrií	128
10.3. Průkaz Golgiho aparátu	128
11. PŘÍKLADY HISTOCHEMICKÝCH METOD	129
11.1. Histochemické stanovení nukleových kyselin a nukleoproteinů	129
11.2. Histochemické stanovení bílkovin	134
11.3. Histochemické stanovení látek cukerných	136
11.4. Histochemické stanovení tuků	146

PRAKTICKÁ CVIČENÍ

Cvičení I.: Příprava nativních preparátů, vitální barvení.	151
Cvičení II.: Příprava celkových preparátů - 1	152
Cvičení III.: Příprava celkových preparátů - 2	152
Cvičení IV.: Barvení celkových preparátů	153
Cvičení V.: Zhotovení krevního nátěru, barvení	155
Cvičení VI.: Zhotovení řezových preparátů	156
Cvičení VII.: Barvení parafinových řezů - HE, Mallory ...	157
Cvičení VIII.: Příklad cytologické a cytochemické reakce ..	158
Cvičení IX.: Důkaz polysacharidů	159
Cvičení X.: Dokončení a popisování preparátů	160
Cvičení XI.: Pozorování neprůhledných objektů - mikroreliefová metoda (otisky)	161
Cvičení XII.: Projasňování rostlinného materiálu	162
Cvičení XIII.: Rychlá cytologická metoda	162
SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY	164
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	166